Katarina Čeliković, *Desetljeća dva – Hrvatska čitaonica Subotica (2002. – 2022.)*, Hrvatska čitaonica Subotica, 2023., 367 str.

Monografija *Desetljeća dva – Hrvatska čitaonica Subotica* ohrabrujući je pothvat urednice Katarine Čeliković koja je ovim djelom pokazala koliko znači revnosno bilježiti sve ono što jedna udruga radi, arhivirati zabilježeno, a potom kao rezultat nakon dva desetljeća donijeti čitateljskoj publici, ali i svim sudionicima brojnih programa Hrvatske čitaonice. Ova monografija vrijedan je prinos i kolektivnom pamćenju, bilješka o jednome dobu, podsjetnik na sve ono što je Hrvatska čitaonica u suradnji s brojnim drugim subjektima kulturnoga života uradila.

Monografija je tiskana 2023. godine i na 367 stranica bogatih tekstom i fotografijama donosi bilješke o različitim događajima. Autorica monografije Katarina Čeliković, ujedno i utemeljiteljica Hrvatske čitaonice, svjedoči kako „panoramski prikaz djelovanja Hrvatske čitaonice Subotica tijekom dvaju desetljeća pokazuje iznimnu posvećenost i ljubav brojnih entuzijasta u čuvanju i popularizaciji hrvatske kulturne baštine u kojoj je naglasak na književnosti i jeziku, a potom i na tradicijskoj kulturi i duhovnosti".

Uvodni tekst nosi naslov „Mreža ljudi i ideja". Kako svjedoči u uvodnoj riječi Bernadica Ivanković, u trenutku objave ove monografije aktualna predsjednica Hrvatske čitaonice, „Hrvatsku čitaonicu čine ljudi". I neinformirani čitatelj ove monografije vrlo brzo dobiva informaciju tko su ti ljudi; najprije tko su oni koji su imali viziju i uvidjeli potrebu osnivanja Hrvatske čitaonice, tko su oni koji su je vodili u navedenih dvadeset godina, a na koncu i tko su svi oni koji su prošli kroz brojne programe Hrvatske čitaonice, djeca, mladi i odrasli. Dobar vodič kroz ovu monografiju je i tekst koji slijedi iza uvodnog, koji pojašnjava društveno-povijesni trenutak i kulturološke značajke nastanka Hrvatske čitaonice, u kontekstu najprije priznavanja Hrvata nacionalnom manjinom 2002. godine. Ovaj povijesni trenutak polučio je brojne i danas značajne posljedice za život Hrvata u Vojvodini, osobito na polju kulture. Hrvatska čitaonica utemeljena je 26. siječnja, i prije formalnoga rješenja manjinskoga statusa Hrvata u Srbiji. O ciljevima Hrvatske čitaonice saznajemo izvatkom iz Statuta, koji pokazuje da je ova važna udruga dosljedno ispunjavala svoje ciljeve tijekom dva desetljeća svojega rada.

Iz recenzije Tomislava Žigmanova čitamo kako je „monografija o 20 godina rada Hrvatske čitaonice uspjeli nakladnički pothvat Katarine Čeliković i njezinih suradnika i suradnica", jer „prikazuje bogatu, raznovrsnu i plodonosnu povijest djelovanja ove važne hrvatske kulturne udruge sa subotičkom adresom

na cjelokupnoj kuturnoj mapi Hrvata u Vojvodini, čime ova knjiga onda predstavlja i značajan prinos ukupnoj povijesti kulturnih praksi ovdašnjih Hrvata s početka XXI. stoljeća".

Kako je u monografiji i naglašeno, ono po čemu je Hrvatska čitaonica prepoznatljiva su manifestacije koje organizira. Kroz ovo izdanje te manifestacije mogu se pratiti po svojim nazivima, kroz godine, od nastanka do zaključne godine monografije. Prva u monografiji, a dodat ćemo i najprepoznatljivija manifestacija Hrvatske čitaonice su Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova. Uvodna riječ ovoga poglavlja upoznaje nas s likom i djelom Balinta Vujkova te razlozima za nazivanje najveće književne manifestacije Hrvata u Vojvodini imenom Balinta Vujkova. Slijede zatim po godinama fotografijama bogato popraćene zabilješke o svemu što je zadane godine obuhvatila ova manifestacija, kao i informacije o dobitnicima nagrade za životno djelo na području književnosti pod nazivom „Balint Vujkov Dida" te biografije dobitnika nagrade.

Pokrajinski susret hrvatskih pučkih pjesnika *Lira naiva* još jedna je manifestacija i novo poglavlje ove monografije. U ovome poglavlju dostupne su informacije i fotografije sa svakoga od ovih susreta, kao i precizna bilješka o mjestu održavanja. U poglavlju nazvanom „Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku" može se vidjeti kako je i ovo vrlo uspjela namjera organizatora te kako su doista generacije recitatora odrastale uz Hrvatsku čitaonicu. Etno-kamp još jedna je dugogodišnja aktivnost Hrvatske čitaonice usmjerena prema djeci. Kroz ovo poglavlje pratimo koliko je djece prošlo kroz Etno-kamp, kao i koje su sve teme ondje vrijedni volonteri s djecom obradili. Kao i u svim drugim poglavljima, nemjerljivi je doprinos fotografija koje prate tekst. O Književnom prelu piše se u istoimenome poglavlju, kao o još jednoj manifestaciji, koja je na različite načine povezana i s Etno-kampom, ali i s Pokrajinskim susretom hrvatskih pučkih pjesnika *Lira naiva*. Mala scena Hrvatske čitaonice donosi podatke o igrokazima koje je mlada skupina glumaca pripremala tijekom godina, informacije o mjestima izvođenja, kao i fotografije održanih igrokaza i predstava.

Hrvatska čitaonica za dva desetljeća ostvarila je i bogatu nakladu, o čemu čitamo u poglavlju naslovljenom „Naklada". Detaljne informacije o svim izdanjima koje je Hrvatska čitaonica tiskala samostalno ili u sunakladi sadržane su na nekoliko stranica teksta s fotografijama naslovnica svih izdanja. Naslovnica knjige i njezin dizajn prepoznatljivo su djelo Darka Vukovića.

Na koncu, ovaj nakladnički pothvat možemo ocjeniti vrlo uspjelim, s obzirom na broj obuhvaćenih segmenata dvadesetogodišnjeg rada Hrvatske čitaonice te na način na koji su prikazani arhivski materijali. Bogata opremljenost fotografijama također doprinosi doživljaju čitanja i saznavanja.

Klara Dulić Ševčić

Marko Sente, *Otrgnuto od zaborava – Ambulanta Palić,* Matica hrvatska, Subotica, 2023., 151 str.

Knjiga liječnika, otorinolaringologa prim. dr. med. Marka Sentea *Otrgnuto od zaborava – Ambulanta Palić* objavljena je u nakladi Matice hrvatske Subotica.